

Voorvaderlijk en dierbaar

Landgoed Baest

Door Thijs Caspers

De particuliere landgoederen hebben een wezenlijke bijdrage geleverd aan de vorming van het Nederlandse landschap. Ook heden ten dage nog vormen ze in grote delen van ons land de ruggegraat van de landschappelijke structuur en vallen zij grotendeels samen met de nog gawe resterende cultuurlandschappen. Ongeveer 3000 landgoederen vallen onder de Natuurschoonwet. De eigenaren komen in aanmerking voor vermindering van successiebelasting. Het gaat landgoedeigenaren aan het hart wanneer ze hun domein niet het best mogelijke beheer kunnen geven. De kosten kunnen hun financiële mogelijkheden te boven gaan, zeker wanneer er nog een landhuis en stijlpark bij horen. Het water staat hen dikwijls tot de lippen. Maar zelfs dan denken de meesten er niet aan hun bezit van de hand te doen.

Van particulieren, maar voor iedereen

Verreweg de meeste landgoederen zijn vrij toegankelijk voor het publiek, waarmee de eigenaren de samenleving een grote dienst bewijzen. Dit geldt ook voor landgoed Baest onder Oostelbeers. (Doorgaans wordt gesproken over landgoed de Baest, terwijl de juiste benaming Baest is en Huis te Baest.)

In een interview uit 1981 met de helaas te vroeg overleden natuurjournalist Bert van Polen, verwoordt de eigenaar, Jan-Hein van de Mortel, deze houding als volgt: Eigendom

mag je positief noemen als het bijdraagt aan de ontplooiing van de mens en wanneer het gebruik ervan niet strijdig is met het algemeen belang. Eigendom brengt ook verantwoordelijkheid met zich mee. Goed rentmeesterschap betekent dat je het bezit voor de gemeenschap en het nageslacht zo goed mogelijk in stand houdt, op een hoog kwalitatief niveau en eventueel zelfs nog verbetert.

De spelende mens

Van de Brabantse landgoederen behoort Baest tot de rijpste, met de meeste allure. In 1997 ontving het zelfs de Noord Brabantse

► Deze zo hartstochtelijk omhelsde eik is van 1525.

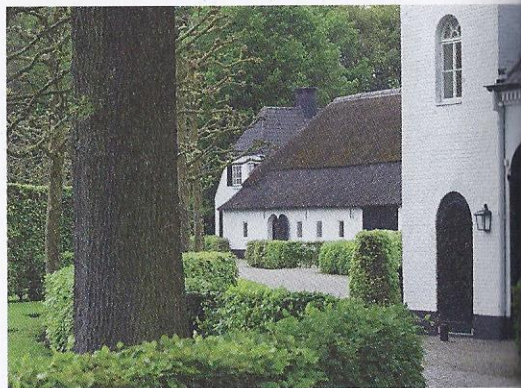

Monumentenprijs, waarbij het het meest monumentale landgoed in de provincie werd genoemd en het mooiste landgoed in Noord-Brabant. Het rapport van de jury prees Van de Mortel voor de deskundigheid, het overleg en de goede zorg. Het is een bewijs dat cultuur niet strijdig is met natuur, maar daarvan een door mensen bewerkte perfectionering is. Het landgoed betekent veel voor Van de Mortel. Enerzijds bindt dit voorvaderlijk erfgoed hem met

het verleden, anderzijds biedt het hem de gelegenheid creatief bezig te zijn. Dat kost hem enerzijds veel inspanning, maar biedt hem anderzijds vreugde en voldoening: het landgoed als speelruimte voor de 'homoludens' of 'spelende mens'. Je kunt iets gestalten geven naar eigen inzichten, aldus Van de Mortel.

Abdijen, de bisschop en de Republiek

In 1225 wordt Baest voor het eerst genoemd, zijnde een 'woud' in bezit van de abdi van Berne. Het landgoed ontstaat uit een oude middeleeuwse nederzetting, de 'Baester Hoeven'. Bij de restauratie van 'Huis te Baest' stuitte men op de fundering van een klein, vierkant fort, met muren van 1,5 à 2 m dik, opgetrokken uit 'kloostermoppen' (een groot formaat baksteen). Over de oorsprong van het fort is niets bekend. Wel is zeker dat het een strategisch belangrijk kruispunt van wegen bewaakte. De boeren stonden als pacht 10% van de vruchten des velds af aan de abdi. Ze wer-

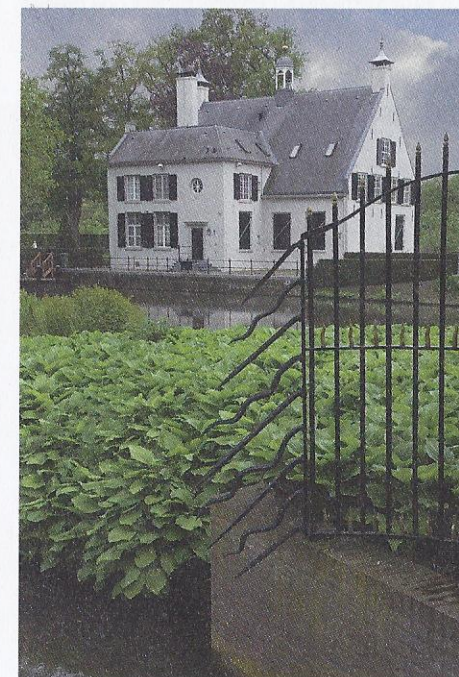

▲ De uit de Middeleeuwen daterende nederzetting 'Baester Hoeven'.

den in het Huis op zolder bewaard en verder in een tegenover liggende 'spieker'. Ter bescherming tegen beekinundaties lag het Huis op een terp. In de loop van de veertiende eeuw gaat Baest met de watermolen op de Kleine Beerze over op de abdi van Tongerlo. In de eerste helft van de zestiende eeuw wordt het landgoed geplunderd door Maarten van Rossum, veldmaarschalk in dienst van de hertog van Gelre, waarbij het huis in vlammen opgaat. Al in 1548 wordt het huis herbouwd. De grondvorm dateert nog van die tijd. Eerst in 1800 en later in 1854 vonden verbouwingen in classicistische stijl plaats. Bij de oprichting van het bisdom Den Bosch per pauselijke bul van 1560 wordt bepaald dat de goederen van de abdi van Tongerlo onder Oostelbeers voortaan dienen voor het persoonlijke onderhoud van de nieuwe bisschop. 'Huis te Baest' wordt een uithof en buitenplaats van deze kerkvorst en gaat horen tot het 'bisschoppelijk tafelgoed'. In 1581 wordt de tot het landgoed horende hoeve het Meulenbroek geplunderd. Of de daders de Spaanse dan wel Staatse troepen zijn, elkaars tegenstanders, is niet duidelijk. En eigenlijk ook niet zo belangrijk: of je nu door de hond of de kat gebeten wordt maakt niet veel uit. Bij de Vrede van Münster in 1648 wordt het bisdom alweer opgeheven en vervallen de onroerende goederen van deze instelling aan de Republiek. Door de Staten Generaal aangesteld als rentmeester over de geestelijke goederen in de Meierij - een gunstige positie - koopt Peter Schuyt het landgoed in 1660.

Al bijna 250 jaar in de familie

Na verschillende keren van eigenaar te zijn gewisseld, komen de 'Baaster of Bisschopshoeven' in 1774 uiteindelijk in handen van Johannes Baptist van Bommel, een vooraanstaande katholieke regent en voorouder van de huidige eigenaar. In de verkoop zijn betrokken de Heeren huysinge genaamt den Spijcker met zijne hoven en gronden met de twee considerabele groote daarbij gehorende hoeven lands. Het landgoed bestaat dan uit een bescheiden omgracht herenhuis van twee bouwlagen, te midden van een parkbos met uitgebreid lanenstelsel, jonge bosaanplant en heidevelden. Van Bommels

▲ Huis te Baest.

schoonzoon Paulus Emanuel de La Court (1760–1848) is een belangrijke bestuurder, van 1807 tot 1810 zelfs landdros van Brabant (gelijk aan de hedendaagse commissaris van de koningin). Hij weet het bezit in de eerste helft van de negentiende eeuw uit te breiden tot 400 hectare. Hij laat drie langgevelboerderijen bouwen en breidt het bosareaal aanzienlijk uit. De huidige verschijningsvorm van het landgoed is vooral zijn verdienste. Ook zijn zoon Leopold de la Court is de bosbouw toegedaan. In 1849 bezweet hij zijn vrouw en kinderen om niet toe te geven aan de wens der hoevenaars om bos om te zetten in cultuurland. Hij stelt hiervoor een

▼ Van de Mortel en zijn vrouw herstelden eind twintigste eeuw zelf de tuinen, naar het oorspronkelijke achttiende-eeuwse karakter.

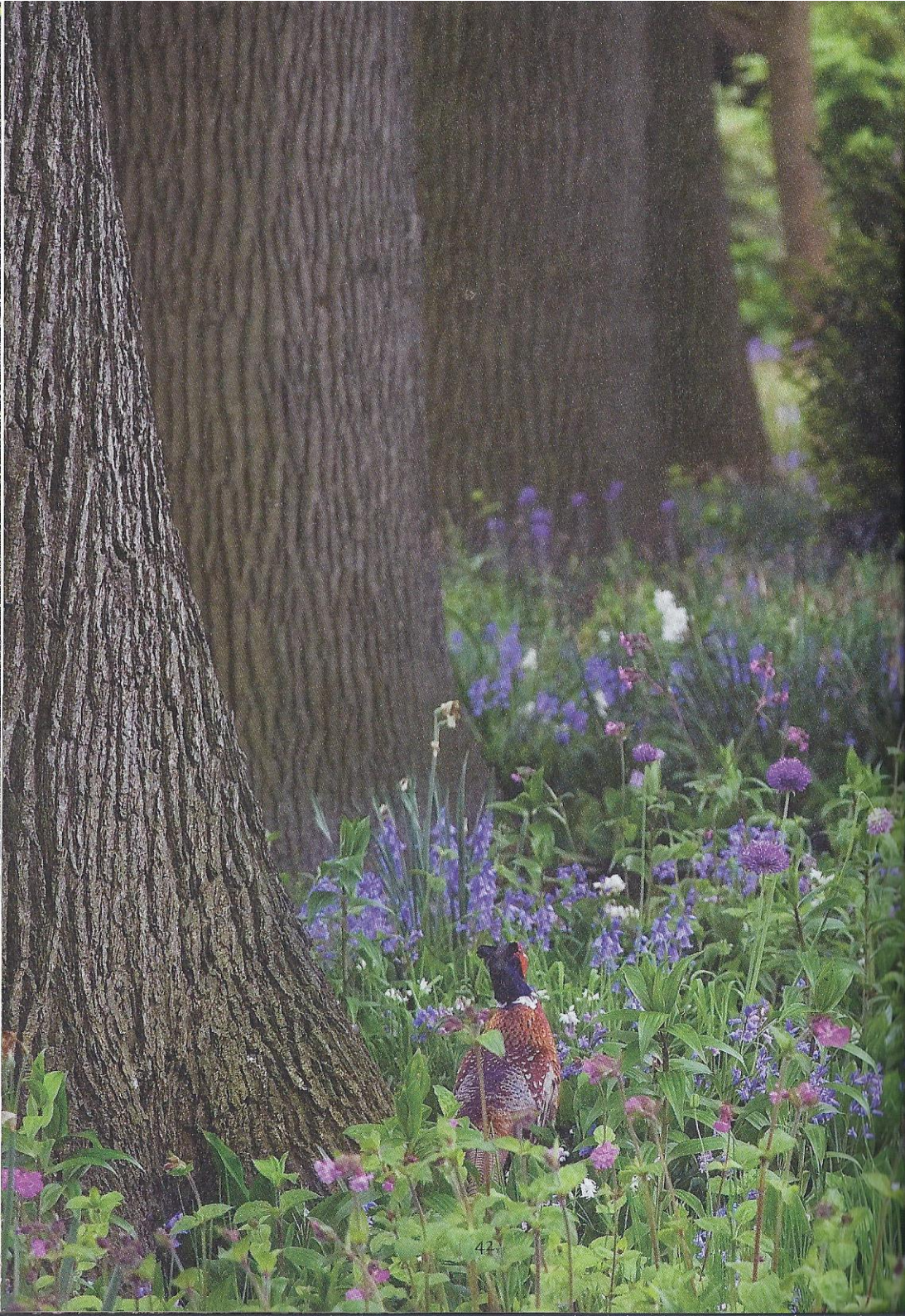
officiële instructie op: *Laat u nooyt zoo gek praaten van de hoevenaars om meer weiden te hebben. Zij hebben er genoeg van als zij willen die in order houden en anders kan het hun niet baten.* In het 'Aardrijkskundig woordenboek van Nederland' uit 1840 van de beroemde aardrijkskundige Abraham van der Aa, staat de volgende kernachtige omschrijving: *Baast of Baest, het huis te, kasteel in de Meijerij van 's-Hertogenbosch, kwartier Kempenland, provincie Noord-Brabant, gemeente Oostel-, Westel- en Middelbeers, in het gehucht Baasterhoeven. Het was vroeger een lusthuis van de Bisschoppen van 's-Hertogenbosch, die er zich in den zomer menigmalen ophielden, is omringd door aangename dreven, vischrijke vijvers en fraai houtgewas. Eind negentiende, begin twintigste eeuw wordt nog een belangrijke oppervlakte in- en omringende heide met naaldhout beplant.*

Van te veel naar te weinig water

Wie over het landgoed wandelt, proeft dat er altijd met veel liefde en energie aan gewerkt is, een traditie die de huidige eigenaar tot op de dag van vandaag voortzet. Op 4 Augustus jongstleden hadden wij van Brabants Landschap een onderhoud met hem. Van de Mortel, geboren in 1926 in Ubbergen, komt al vanaf 1932 op Baest, dat kort tevoren door zijn vader Jan bij erfenis was verkregen. De familie bracht er jaarlijks de maanden juni en september door en later nog het jachtseizoen. Nadat zijn vader in 1943 door de Duitse bezetter als burgemeester van Noordwijk was ontslagen, trok de familie zich terug op het in Holland volkomen onbekende Baest. Ook Jan-Hein, die de gevaarlijke leeftijd van

18 jaar naderde, werd naar de relatieve veiligheid van Baest gehaald. *Je was hier veilig omdat het zo afgelegen was. 's Avonds zat je met zijn allen heel gezellig rond de tafel en je ging naar bed met een kaars.* Hij weet zich nog te herinneren dat er aanvankelijk maar liefst 13 bosarbeiders in vaste dienst waren. Hun hoofdactiviteit bestond 's zomers uit het onderhouden van lanen en schoffelen van paden en 's winters uit werken in het bos en houtverkoop. Toen hij het landgoed in 1962 erfde van zijn vader, diende zich terstond een bedreiging aan. De van het zuiden komende Kleine en Grootte Beerze, die op Baest samenkomen en verder gaan als één beek, werden bovenstrooms gekanaliseerd. Dat zorgde benedenstrooms voor een snellere waterafvoer en periodieke

overstromingen op het landgoed, wat nog eens werd versterkt door de moeizame onderdoorgang via een syphon van het in de jaren '20 gegraven Wilhelminakanaal. Toen ik van die wateroverlast wat zei, repliceerde het waterschap met 'zullen we de beken op uw landgoed dan ook maar kanaliseren?', waarop ik antwoordde: 'over my dead body'. Ik vond en vind de meanders juist charmant. De oplossing werd uiteindelijk gevonden in het graven van een omleidingskanaal. In de zomer stagnert de watertoevoer naar de beken. De Kleine Beerze valt regelmatig zelfs helemaal droog. De Grootte Beerze niet zo snel omdat hij deels door kwelwater wordt gevoed. Tengevolge van beregening en waterwinning daalt het grondwaterpeil alsnar verder. Waterschap de Dommel heeft bovengestrooms automatisch bediende verdeelwerken aangebracht, die toevoer naar het omleidingskanaal tegenhouden zolang de Beerzen niet goed gevuld zijn: een maatregel die gunstig uitpakt voor de 'waternatuur' ter plaatse. Het zijn toch vooral de beken die Baest tot Baest maken, een mening die werd gedeeld door Jacobus Pieter Thijssen, de vader van de Nederlandse natuurbescherming. In 1915 schreef hij in het natuurtijdschrift 'De Levende Natuur': Een prachtig landgoed aan de samenvloeiing van Grootte Beerze en Kleine Stroom. Dat is nu nog weer eens een echt bos met eeuwenoud loofhout en naaldhout met alle heesters, die de vogels planten. De grond ging er geheel schuil onder de bloeiende anemonen en in een bloeiende sleedoorn zong de nachtegaal. Het zou de moeite waard zijn, dit bosgebied eens goed te doorvorschen, altijd langs de kronkelende Beerse tot aan den molen van Spoordonk toe. Dat blijft, hopen we voor later.

In de winter komen door de schurende werking van het water cultuurhistorische belangwekkende lanen en paden in gevaar die dicht langs de buitenbochten van de beken lopen. Een eeuwenoude op Baest toegepaste methode was het slaan van palen in 'riskante' bochten met daarachter takkenbossen, wat goed functioneerde. Hierdoor bleven de meanders op dezelfde plaats liggen, zogenaamde 'passieve meandering'. Op plekken waar het antieke padenstelsel geen gevaar loopt, is geen bezwaar tegen dynamische beekprocessen als het vormen van nieuwe en afsnijden van oude bochten: 'actieve meandering'. Ten gevolge van een veranderde taakopdracht heeft het waterschap de oeverbescherming helaas moeten beëindigen.

Ons eigen begrippenapparaat schiet hier tekort

De rode draad die door de bijna 800 jaar oude geschiedenis van Baest loopt, is dat het nuttige en aangename er zo harmonieus samengaan, het 'Utile Dulci'. Van het 385 hectare grote landgoed kreeg 230 hectare zelfs de status van 'Rijksmonument Complex Historische Buitenplaats'. Slechts drie landgoederen in Nederland hebben een grotere aldus gerangschikte oppervlakte. De 'Rijksdienst voor de Monumentenzorg' haalt ter verduidelijking het Engelse begrip 'Decorative Farm' aan, waarin het nuttige en aangename planmatig zijn geïntegreerd. De verschillende landgoedelementen - bebouwing, tuin, park, bos en landbouwgrond - zijn op Baest over

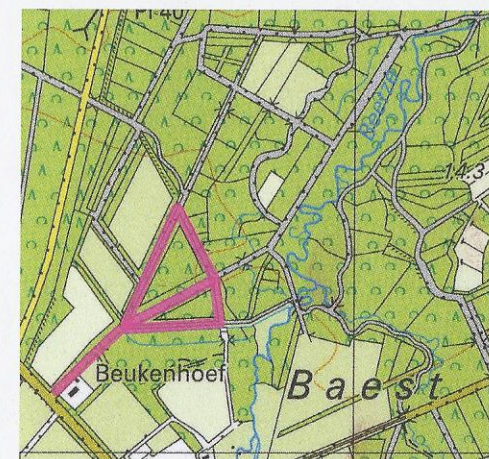
de hele opgegeven oppervlakte geordend, verspreid en niet enkel concentrisch zoals bij landgoederen te doen gebruikelijk.

Een landgoed zonder lanen is als een vijver zonder zwanen

De totale lengte aan historische lanen bedraagt op Baest 12 km. Ze zijn aangelegd van de zeventiende tot de negentiende eeuw. Opgehoogd met materiaal dat vrijkwam bij het graven van parallelle sloten, kregen ze een dijkachtig karakter. In het omringende open heidelandschap waren ze georiënteerd op de kerktorens van de omliggende dorpen, die zodoende dienst deden als bakens. De Torendreef, van Huis te Baest tot de rand van het landgoed precies 1 km lang, is een zichtas gericht op de Sint-Pieterskerk van Oirschot. De zware fijnsparren waarmee de laan was beplant, sneuvelden bij een storm in 1928, waarna herplant volgde met beuken. De meeste oude fijnsparren verspreid over het landgoed zijn weggekijnd ten gevolge van milieu-omstandigheden. De zichtas van de

Torendreef stond vreemd genoeg niet op de cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie. Dit, terwijl deze as in de omschrijving van het rijksmonument toch als beschermingswaardig was opgenomen. Door dit in gebreke blijven kon nog maar enkele jaren geleden een boer net buiten Baest een stal bouwen die de zichtas teniet deed. Toen Van de Mortel van de bouwplannen hoorde, vocht hij ze aan en kreeg van de Raad van State gelijk. Die kwam met haar uitspraak helaas pas in januari / februari, terwijl de gemeente al in november de milieuvergunning had afgegeven, snel gevolgd door de bouwvergunning. Drie weken later stonden de stallen er. De besluitvoeringen liepen door elkaar heen met als resultaat de vernietiging van de zichtas!

Een op landelijk niveau weinig voorkomend lanenpatroon dat op Baest onlangs, op één tranche na, is hersteld is de ganzepoot, een stijlelement uit de Barok bestaande uit lanen in de vorm van een driehoek met

▲ Lanenstelsel de 'Ganzepoot'.

steel. Ze zijn met beuken beplant en met sloten afgezoomd. De bomen staan op een onderlinge afstand van één bossche roede (5,75 m). De breedte van de drie lanen bedraagt afwisselend drie, vier en drie roedes. Ook de afstand tussen de bomenrijen onderling en de afstand van de bomen tot de sloot verhouden zich in die maat. Het heeft veel moeite gekost het draaipunt van de ganzepoot te vinden. Dat kwam omdat de strakke lanen door het lang achterwege blijven van onderhoud waren ont-aard in kromme. Helaas subsidieert de door de Provincie in 2008 ingestelde lanenregeling - overigens een uitstekend instrument - enkel gefaseerde verjonging van lanen en niet het reguliere onderhoud. Jammer, want ook dat kost veel geld. Denk aan ingrepen als inboeten, vrijstellen van bomen, snoeien, het onderhouden

van aanliggende sloten en het verwijderen van dood hout uit kruinen. Voor de groei van de bomen en de versterking van het laanbeeld is het ook gewenst om hardnekkige opslag van zaailingen, bramen en brandnetels onder de bomen jaarlijks te maaien en af te voeren.

Economische dragers

Landgoederen hebben altijd economische dragers nodig gehad om te overleven. Het is nooit anders geweest. Belangrijk voor Baest waren lange tijd de bosbouw en de jacht. In de bosbouw kwam de klad door verzuring van de bodem ten gevolge van de uitstoot van ammoniak. Op Baest zijn in het kader van OBN ('Overlevingsplan Bos en Natuur', een rijksprogramma) grond- en naaldmonsters genomen waaruit bleek dat de kwaliteit van de bosgrond

catastrofaal slecht is. Er is massale sterfte onder eiken en fijnsparren terwijl ook beuken en lariksen er slecht bij staan. Je kunt zo door de kruinen heen kijken. Het is allemaal heel logisch. Als je zelf niet genoeg en gezond te eten krijgt, word je ook ziek en ga je uiteindelijk dood. De landbouwgrond op het landgoed concentreert zich in het centrum en bestaat uit akker- en grasland. De lanen en omliggende bossen hebben ernstig te lijden van de intensieve bemesting. Fosfaten en nitraten spoelen uit in de beken en (bos) sloten en de vrijkomende ammoniak slaat neer in de directe omgeving. Als de boeren mest hebben geïnjecteerd, stroomt al snel daarna bruin schuimend water door de Beerzen. Tot overmaat van ramp voorziet de planologie in een vrije ontwikkeling van de intensieve veeteelt rond het landgoed, zelfs met megastallen. Vormde Baest vroeger een eenheid met zijn omgeving, nu is het landgoed een groen eiland in een zee van intensieve veeteelt en zelfs voorgenomen landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's). Kon Van de Mortel zich vroeger met hart en ziel aan de bosbouw wijden, de langjarige aftakeling deed de inspiratie alsmat minder worden, wat nog eens werd versterkt door de almaar dalende houtprijzen.

De voornaamste inkomsten van het landgoed komen tegenwoordig uit de pacht van landbouwbedrijven en de verhuur van woningen en twee polovelden. Jaren geleden wilde Van de Mortel als economische drager een landgoedcamping, uiteraard smaakvol geïntegreerd, maar hij kreeg hiervoor van de gemeente geen toestem-

ming. Waar ik het wilde vestigen ligt nu het poloterrein. Het krijgen van een licentie daarvoor kostte overigens ook nog de nodige moeite. De vreugde van een landgoedeigenaar bestaat erin je stempel te drukken op je gebied, op creatieve wijze. Maar door allerlei regels die je worden opgelegd, kun je je plannen steeds minder vaak uitvoeren, wat demotiverend werkt. Daarom is het ook vandaag de dag nog een uitdaging om de boel bij elkaar zien te houden.

Toen hij Baest van zijn vader erfde, waren de woningen en het landhuis in slechte staat. Bij gemeente en Provincie was weinig animo voor restauratie, maar omdat de structuur van deze van origine middeleeuwse nederzetting nog gaaf was, subsidieerde de Rijksdienst voor de Monumentenzorg voor 80%. Waar een saai weiland was ontstaan, hebben mijn vrouw en ik de tuinen hersteld naar het oorspronkelijke achttiende-eeuwse karakter.

Het zoeken én vinden van een bondgenoot

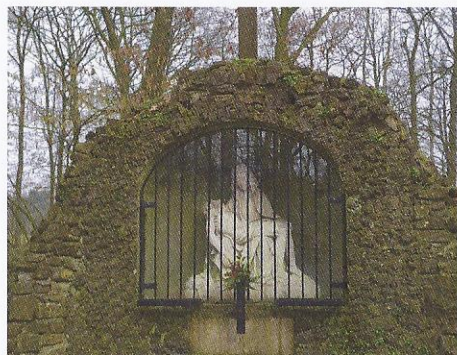
De aanleg van het Wilhelminakanaal zorgde voor een doorklieving en opdeling van het landgoed in een noordelijke en zuidelijke helft. Het complexe en samenhangende lanen- en padenstelsel van Baest werd daardoor deels vernietigd en het bosgebied raakte verstoord. Later kon in 'Zuid' weer een redelijk logisch geheel worden gecreëerd, in 'Noord' was dat niet meer mogelijk. Wel moet worden gezegd dat de zandvang landschappelijk fraai is ingepast, maar Noord bleefrommelig. Ik wilde van de weilanden weer een broekgebied maken, met een fijnmazige structuur. Gelukkig kon dit plan worden gerealiseerd, in samen-

◀ De beken op Baest hebben ernstig te lijden van verdroging en vermesting, maar zijn landschappelijk nog altijd onovertroffen.

▲ Van de Mortel overleed op zijn achtste bijna aan bloedvergiftiging. Als dank voor de genezing van zijn kleinzoon liet zijn grootvader de Theresiakapel oprichten, welke later door de bisschop zelf werd ingezegend. Er brandt altijd een kaars.

▲ Piëta op de Heilige Eik, een bedevaartsoord dat van alle zijden omsloten wordt door landgoed Baest. De inscriptie op de sokkel luidt: Geen kind zoo lief / Geen smart zoo groot / Als Jezus op / Zijn moeders schoot.

werking met Waterschap de Dommel en Brabants Landschap, dat aangrenzende gronden in het Kattenbergs Broek inbracht [zie nr 162, lente 2009, p 40-45]. Het verdere beheer van Noord vroeg als beoogd natuurontwikkelingsgebied om een specialistisch beheer, dat mij voor een dilemma stelde. Daarbij overwoog ik dat de leeftijd het niet zo gemakkelijk maakte om mij ook nog in deze ingewikkelde problematiek te verdiepen. En dat mijn opvolgers hier nog vreemder tegenover zouden staan. Logisch dat het besluit rijpte om het grootste gedeelte van Noord aan Brabants Landschap over te dragen. Een ander sterk argument voor de overdracht was de door de jaren heen opgebouwde innige samenwerking met Brabants Landschap, niet het minst door de constructieve en hulpvaardige contacten met directeur Jan Baan. Buiten het noordelijke deel zijn ook in de zuidoosthoek percelen aan de Kleine Beerze overgedragen. Hierdoor grenst het landgoed aan deze

kant aan een veilige, betrouwbare en invloedrijke buur, die ons kan bijstaan om de voortdurende agressie op gebied van milieu en ruimtelijke ordening het hoofd te bieden.

Baest blijft één

Na de verkoop van 100 hectare aan Brabants Landschap hechten deze organisatie en Van de Mortel eraan dat Baest één geheel blijft en zo ook gezien wordt. Om die reden plaatst Brabants Landschap ook geen eigendomsbordjes. De nadruk komt te liggen op onderlinge samenwerking, die Van de Mortel aangaat omdat Brabants Landschap ongeveer dezelfde doelstellingen nastreeft en daartoe heel professioneel is uitgerust. Beide partijen zijn het erover eens dat particuliere landgoederen, overeenkomstig het beleid van Rijk en Provincie, behouden moeten blijven. Vanaf het

moment dat de particulier het financieel of beheers-technisch niet meer kan bolwerken of wanneer zijn kinderen geen zin meer hebben zijn werk voort te zetten, heeft de natuurbescherming een opvangfunctie.

In de jaren '70, '80 en '90 heeft het onder landgoedeigenaren kwaad bloed gezet dat natuurbeschermingsorganisaties te makkelijk dachten en insinueerden dat particulieren er niets van wisten te maken en hun bezit verkwanselden. Van natuurbeschermingszijde werd steeds gesproken over de noodzaak tot het 'veiligstellen' van deze landgoederen. De deskundigheid en goede wil van de eigenaren werden hiermee publiekelijk in twijfel getrokken, waarmee bovendien de politiek op een verkeerd spoor werd gezet. Ja, je kunt gerust spreken van een impliciete verdachtmaking. Van de Mortel heeft verheugd geconstateerd dat de natuurbescherming sindsdien haar mening over particuliere landgoedeigenaren heeft herzien. Alleen vanuit deze nieuwe houding is een vruchtbare samenwerking

mogelijk, zoals die tussen Baest en Brabants Landschap al jaren plaats vindt. Ik ben hiervoor dankbaar omdat aldus de mogelijkheid is ontstaan ontwikkelingen op Baest te realiseren die anders waarschijnlijk buiten ons bereik waren gebleven.

Aandacht voor natuurontwikkeling mag die voor cultuurhistorische elementen niet doen afnemen. Wildwallen, die in vroeger tijd de akkers afschermden van woeste gronden om het wild buiten te houden, werden minder herkenbaar door latere bosaanplant. Ze moeten weer zichtbaar worden. Daar blijft het niet bij. Al op een kaart uit 1661 is in het zuidwesten van Baest 'De Grote Akker' ingetekend. De dikke laag enkeerdgrond van dit akkercomplex ontstond door het langjarig opbrengen van mest uit de potstal. Helaas zijn eind negentiende, begin twintigste eeuw delen ervan bebost. Al 25 jaar zet Van de Mortel zich in om deze cultuurhistorisch waardevolle akker te reconstrueren. Daarvoor hoeft slechts een kleine oppervlakte bos te worden gekapt, vanuit natuurlijk oogpunt nog oninteressant ook. De vereiste boscompensatie stuitte tot dusver steeds weer op bezwaren van de overheid. Het is inmiddels een dik dossier geworden. Met hulp van Brabants Landschap lukt het nu misschien toch wel. Ik ga niet meer naar het Provinciehuis, want daar word ik ontvangen met zoiets van 'daar heb je hem weer'. Ik laat het nu liever over aan het voortreffelijke instituut Brabants Landschap, dat er betere ingangen heeft dan ik ooit kan hebben.

▲ Ondertekening van het contract waarbij een deel van het landgoed overging naar Brabants Landschap. Links Jan-Hein van de Mortel en rechts onze voorzitter Bert van Dijk, 5 juni jongstleden.